

ΟΜΙΛΙΑ

ΒΑΣΩ ΚΟΛΛΙΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ειδικό θεματικό συνέδριο Υψηλού Επιπέδου

**VIOLENCE AGAINST WOMEN ACROSS THE EU: ABUSE AT HOME, WORK, IN
PUBLIC AND ONLINE**

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)

Βρυξέλλες 5 Μαρτίου 2014

Dear Colleagues,

Ladies and gentlemen,

Let me at the outset and on behalf of the Greek Presidency welcome the distinguished participants and wish every success in this important launch conference, here at the Council of the EU.

At the Hellenic General Secretariat for Gender Equality, we are particularly happy to participate in the official presentation of the findings of the first European-wide survey, and the largest of its kind, concerning violence against women. This groundbreaking work will be much discussed not only for its significant findings but also for its policy implications concerning the fight of Europe against gender-based violence.

Dear friends, allow me now to continue in Greek.

Μέχρι και σήμερα, στη δημόσια αντίληψη κυριαρχούσε η πεποίθηση ότι η βία κατά γυναικών αφορά κυρίως τα πιο αδύναμα, τα φτωχότερα σημεία της ηπείρου μας. Και εκείνα τα τμήματα των κοινωνιών μας που αισθάνονται αποτραβηγμένα, στο περιθώριο.

Πράγματι, ίσως υπάρχει κάποια αλήθεια σε έναν τέτοιο ισχυρισμό. Μια αλήθεια όμως διαισθητική, αποσπασματική. Που θα μας οδηγούσε σε τραγικά λάθη αν την εμπιστευόμασταν για μια καθολική προσέγγιση του θέματος. Σήμερα αποδεικνύεται περίτρανα ότι η πολιτική δεν μπορεί να χαράσσεται σπασμωδικά, μέσα από στερεότυπα. Η υπεύθυνη πολιτική χαράσσεται στη βάση στοιχείων που αντλούνται με συστηματικότητα, που αναλύονται με επιστημονικά κριτήρια και μεθοδολογία.

Σήμερα, μια νέα σελίδα ανοίγει στην κοινή προσπάθεια για την καταπολέμηση της βίας ενάντια σε γυναίκες στην Ευρώπη. Χάρης στην πανευρωπαϊκή έρευνα που εκπόνησε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), τη μεγαλύτερη που έχει διεξαχθεί παγκοσμίως για τη βία κατά των γυναικών, έχουμε στα χέρια μας μια «ακτινογραφία» του φαινομένου.

Η έρευνα τοποθετεί στα χέρια της Ευρώπης έναν καθρέπτη που για πρώτη φορά μάς δείχνει με ανατριχιαστική καθαρότητα τι συμβαίνει μεταξύ γυναικών και ανδρών. Τα στοιχεία μας ξαφνιάζουν. Μας σοκάρουν. Αποκαλύπτεται μια απροσδόκητη ποσοτικά και ποιοτικά έκταση βίας κατά γυναικών, στο σπίτι, στη δουλειά, σε δημόσιους χώρους, στο διαδίκτυο. Μιας βίας που δεν γνωρίζει γεωγραφικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς ή ηλικιακούς περιορισμούς. Που δεν σταματά στον ιδιωτικό χώρο, αλλά βρίσκει τα θύματά της μπροστά σε χιλιάδες ή και εκατομμύρια μάτια, στον πραγματικό ή και στον ψηφιακό χώρο.

Τα πρόσωπα της έμφυλης βίας είναι πολλά και ποικίλα. Από βία μεταξύ συντρόφων, σεξουαλική βία, διακίνηση ανθρώπων, σύγχρονες μορφές δουλειάς, αναγκαστικούς γάμους, ακρωτηριασμό γυναικείων αναπαραγωγικών οργάνων, εγκλήματα -όπως αποκαλούνται- «τιμής», αλλά και νέες μορφές βίας, όπως η βία μέσω διαδικτύου, η ηλεκτρονική παρενόχληση, η επίμονη παρακολούθηση και ο εκφοβισμός.

Η μία στις τρεις γυναίκες της Ευρώπης έχει πέσει θύμα σωματική ή και σεξουαλικής βίας, από την ηλικία των 15 και άνω. Πρόκειται για 62 εκατομμύρια γυναίκες στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, διαπιστώνεται ότι η Ευρωπαϊκά φαίνεται να αρνείται να καταγγείλει το περιστατικό βίας στην αστυνομία ή σε άλλη οργάνωση και να προστατεύσει έτσι τον εαυτό της. Επιδεικνύει μειωμένη εμπιστοσύνη απέναντι στους μηχανισμούς άσκησης δίωξης εναντίον του θύτη. Ίσως πάλι να φταίει ο φόβος, ίσως η πίεση του περίγυρου, ίσως οι επιταγές ενός ακραίου υπο-πολιτιστικού πλαισίου. Διερωτώμαι ποια θα ήταν τα ποσοστά αν οι γυναίκες μιλούσαν ελεύθερα για τις εμπειρίες τους στο θέμα της έμφυλης βίας.

Το φαινόμενο είναι πολύ πιο πολύπλοκο από ό,τι ήδη θεωρούσαμε. Τα παλιά μοντέλα «ερμηνείας» των κοινωνικών φαινομένων στην Ευρώπη, δεν μας βοηθούν να καταλάβουμε. Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, το πρόβλημα βρίσκεται απλωμένο σε όλο τον Ευρωπαϊκό χάρτη.

Ένα γενικό εύρημα της έκθεσης του FRA είναι ότι ο πολίτης δεν φαίνεται να έχει αντίληψη της έκτασης του φαινομένου στη δική του χώρα. Οι αποκλίσεις μεταξύ της πρόσληψης του μεγέθους του προβλήματος και της πραγματικότητας είναι σημαντικές. Άραγε ο Ευρωπαίος αρνείται να δεχθεί αυτή την εικόνα της πραγματικότητας; Μήπως γιατί η βία κατά γυναικών είναι συχνά θέμα ταμπού; Μήπως άραγε ο πολίτης δεν γνωρίζει επαρκώς τι σημαίνει «έμφυλη βία»; Είμαι βέβαιη ότι κάποιες μορφές της είναι βαθιά ριζωμένες στην καθημερινότητα, φθάνοντας να θεωρούνται «φυσικές».

Για παράδειγμα, πάνω από το 50% των γυναικών της Ευρώπης έχει πέσει θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης, και σε μεγάλο ποσοστό στο χώρο εργασίας.

Όμως, δεν μπορούμε πλέον να κρύβουμε από τους εαυτούς μας το γεγονός ότι οι κοινωνίες μας, αναμφισβήτητα στην καρδιά του ανεπτυγμένου κόσμου, επιτρέπουν, αν όχι υποθάλπουν την έμφυλη βία.

Κατ'αρχήν, δίνοντας στη γυναίκα σταθερά τη «δεύτερη θέση» στην κοινωνική ιεραρχία των φύλων. Ταυτόχρονα, η πολιτιστική βιομηχανία και η διαφήμιση συνεχίζουν να διατηρούν ζωντανά τα παλαιολιθικά στερεότυπα του ισχυρού άνδρα - «κυνηγού» και της γυναίκας - «θηράματος». Ακραίος ανταγωνισμός και αντικοινωνικές συμπεριφορές, με στόχο κυρίως τη γυναίκα, εμποτίζουν τον καθημερινό μας πολιτισμό. Βομβαρδιζόμαστε διαρκώς από σεξιστικά μηνύματα μέσα από το λόγο και την εικόνα. Τα μηνύματα είναι τόσα πολλά που τα θεωρούμε «φυσικά». Στους τοίχους του αστικού κέντρου βρίσκει διέξοδο η ανώνυμη γλώσσα του έμφυλου «μίσους». Η γηπεδική συμπεριφορά αμαυρώνεται από συνθήματα έμφυλης βίας που ακυρώνουν την εξίσωση «αθλητισμός ίσον πολιτισμός».

Όμως, όλα αυτά έχουμε μάθει να τα αγνοούμε. Είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί η κοινωνία μας όταν προσπαθεί να εκφράσει την οργή της, όταν παρεκτρέπεται από την «πολιτική ορθότητα». Μια γλώσσα που άθελά μας ίσως κάποια στιγμή αναπαράξουμε κι εμείς οι ίδιοι.

Το ψηφιακό σύμπαν προσφέρει νέα μέσα και γλώσσες για να εκφραστεί και πάλι ένας *smart* σεξισμός, για να βρουν *trendy* έκφραση οι βίαιες παραφυάδες του. Τα θύματα: μικρά και μεγαλύτερα κορίτσια, νέες και μεγαλύτερες γυναίκες. Ο ψηφιακός εκφοβισμός αποκαλύπτει όχι μόνον τη βία του θύτη, αλλά και την τρωτότητα του θύματος, που δημιουργεί και αναπαράγει η ίδια η κοινωνία μας. Οι αυτοκτονίες νέων κοριτσιών που έπεσαν θύματα ψηφιακού εκφοβισμού δεν έχουν τίποτε το *trendy*.

Όμως, το παιχνίδι της «αντιπαλότητας» των φύλων παίζεται και σε κάθε σχολικό προαύλιο. Άραγε, πόσο βαθιά ριζωμένα στην παιδική ψυχή είναι τα λόγια που ανταλλάσσουν με πάθος μικρά αγόρια και κορίτσια, με όλη την παιδική τους αθωότητα. Και πόσα από αυτά θα γίνουν στάσεις ή πράξη στην ενήλικη ζωή.

Κυρίες και κύριοι,

Ανοίγουν σήμερα μεγάλα ζητήματα, τα οποία χρήζουν εκτεταμένης διαβούλευσης και προβληματισμού. Γιατί, άραγε, η βία κατά των γυναικών επιμένει σε τέτοιο βαθμό και έκταση, σε μια ενωμένη Ευρώπη που για πολλές περιοχές της υφηλίου αποτελεί πρότυπο και «Γη της Επαγγελίας»; Πώς θα περάσουμε από το επίπεδο των θεσμών, στο επίπεδο της δράσης, στο επίπεδο του πολίτη;

Όλοι όσοι έχουμε την πολιτική ευθύνη για τις προσπάθειες αντιμετώπισης αυτού του επιδεινούμενου κοινωνικού προβλήματος, **πρέπει να τεθούμε σε εγρήγορση. Θα πρέπει να επανεξετάσουμε την επάρκεια των σημερινών πολιτικών.** Πρέπει να μας προβληματίσει το γεγονός ότι παρά τη *de jure* κατοχύρωση των

δικαιωμάτων των γυναικών, οι κοινωνίες μας αρνούνται έναν de facto σεβασμό και ιδιαίτερα στο θέμα της βίας κατά γυναικών, ακόμη και κοριτσιών.

Σε κάθε περίπτωση, **η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών αποτελεί προτεραιότητα της Ελληνικής Προεδρίας**. Επιλέξαμε να εξετάσουμε το θέμα και από την σκοπιά της οικονομικής κρίσης. Όχι γιατί θεωρούμε ότι η κρίση οδηγεί ευθύγραμμα στη βία κατά γυναικών. Είμαστε όμως πεπεισμένοι ότι περισσότερες γυναίκες θα αναζητήσουν διέξοδο από μία κακοποιητική σχέση, αν έχουν την ψυχολογική στήριξη των ειδικών, αλλά και οικονομική ανεξαρτησία.

Στην Ελλάδα το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών δεν είχε αναδειχθεί επαρκώς. Στην Ελληνική Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων ολοκληρώνουμε σήμερα ένα πρόγραμμα ανάπτυξης εξειδικευμένων δομών και υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της γυναικείας κακοποίησης. Σε όλη τη χώρα αναπτύσσεται ένα πανελλαδικό δίκτυο 40 συμβουλευτικών κέντρων και 21 ξενώνων φιλοξενίας που έχουν τεθεί σχεδόν στο σύνολό τους σε λειτουργία.

Παράλληλα, υλοποιούμε διαρκή εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης με εκδηλώσεις και ειδικές δράσεις. Ενημερώνουμε για το εθνικό δίκτυο υποδομών μας, αλλά και για την 24ωρη τηλεφωνική Γραμμή SOS που τηλεφωνική συμβουλευτική σε γυναίκες –θύματα όλων των μορφών βίας. Η γραμμή λειτουργεί σε 24ωρη βάση, 365 ημέρες το χρόνο, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Τα πρώτα 2,5 χρόνια λειτουργίας της, η Γραμμή δέχθηκε πάνω από 12.000 κλήσεις.

Επιχειρούμε με τις δράσεις μας να σπάσουμε τη σιωπή που περιβάλλει το πρόβλημα και να αμβλύνουμε το φόβο που εμποδίζει τις γυναίκες να αναζητήσουν βοήθεια. Το σύνθημά μας είναι «Δεν είσαι η μόνη, δεν είσαι μόνη».

Βεβαίως, έχουμε πλήρη επίγνωση ότι το πρόβλημα δεν είναι τοπικό. Όπως έχει αναδείξει η έρευνα του FRA, έχει ευρωπαϊκή διάσταση και μας αφορά όλους. Η βία κατά γυναικών διαρρηγγύει τα δικαιώματα στη ζωή, την ελευθερία, την ασφάλεια, την αξιοπρέπεια και βεβαίως το δικαίωμα ισοτιμίας μεταξύ γυναικών και ανδρών, μη-διάκρισης και φυσικής και πνευματικής ακεραιότητας. Η βία κατά γυναικών δεν αποτελεί ιδιωτική υπόθεση. Αντίθετα, αποτελεί σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα, με επιπτώσεις για ολόκληρη την κοινωνία, άνδρες, γυναίκες και παιδιά.

Όπως και στη χώρα μας, σε όλη την Ευρώπη εφαρμόζεται από τα κράτη-μέλη ένα μεγάλο φάσμα δράσεων για την πρόληψη του φαινομένου και για τη στήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας. Υλοποιούνται προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινωνίας. Δράσεις για την καταπολέμηση σεξιστικών στερεοτύπων που τροφοδοτούν τον φαύλο κύκλο της βίας εντός ή εκτός του οικογενειακού πλαισίου.

Στη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας επιδιώκουμε την ένταξη του θέματος στο αρμόδιο, Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων και την υιοθέτηση αντίστοιχων Συμπερασμάτων. Στη φάση της προετοιμασίας του σχεδίου Συμπερασμάτων πολύτιμο εργαλείο αποτέλεσαν τα ευρήματα της έρευνας του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι πρωτοβουλίες σε επίπεδο κρατών-μελών θα πρέπει να προχωρούν με βάση ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής βούλησης και στοχοθεσίας. Ένα πλαίσιο που θα εκφράζει ανανεωμένη τη δέσμευσή μας για την εξάλειψη της έμφυλης βίας, όπως έχει εκφραστεί σε προηγούμενα Συμπεράσματα Συμβουλίων. Πρόκειται για δέσμευση που έχει το θεμέλιό της στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου γίνεται ρητή αναφορά στην εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ γυναικών και ανδρών, στην καταπολέμηση όλων των μορφών ενδοοικογενειακής βίας, στην αποτροπή και τιμωρία των εγκληματικών αυτών πράξεων και τη στήριξη και προστασία του θύματος (Article 8 of the Treaty).

Προτεραιότητά μας αποτελεί η θέσπιση και εφαρμογή ολοκληρωμένου πλαισίου πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών, με πολύ-επίπεδες δράσεις. Ενός σχεδίου που μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνει:

- κατάλληλη υποστήριξη και προστασία των θυμάτων σε όλη τη διαδικασία δίωξης των δραστών, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των θυμάτων σε όλη την ποινική διαδικασία,
- παροχή ειδικών θεραπευτικών προγραμμάτων προς τους δράστες των περιστατικών,
- προσαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας και των μηχανισμών επιβολής του νόμου των κρατών-μελών ώστε να αντιμετωπίζουν με συντονισμένο τρόπο την έμφυλη βία, αλλά και να συμβάλλει στην καταπολέμηση των νέων μορφών έμφυλης βίας, π.χ. τη διαδικτυακή βία και τον ψηφιακή παρενόχληση, την επίμονη παρακολούθηση και τον εκφοβισμό,
- διασφάλιση πρόσβασης των θυμάτων βίας σε υπηρεσίες υγείας, στελεχωμένες με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό,
- λήψη μέτρων πρόληψης μέσω καταπολέμησης αρνητικών στερεοτύπων που μπορούν να οδηγήσουν στην άσκηση έμφυλης βίας κατά γυναικών και κοριτσιών.

Για να μπορέσουν να εφαρμοστούν οι παρεμβάσεις χρειάζονται ευρείες συνεργασίες. Καθίσταται αναγκαία η ανάληψη δράσης από ένα ευρύ φάσμα θεσμών και λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένων των εργοδοτών, ιατρών και ψυχολόγων και φορέων παροχής υπηρεσιών διαδικτύου.

Χρειάζεται κινητοποίηση ώστε το ρυθμιστικό πλαίσιο αλλά και οι παρεμβάσεις να διεισδύσουν σε επίπεδο κοινωνικής βάσης. Να επιτύχουν ένα αποτέλεσμα σε τόσο διαφορετικές εκφράσεις του προβλήματος, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων αναπαραγωγικών οργάνων ή ο ψηφιακός εκφοβισμός.

Κυρίες και κύριοι,

Θα θέλαμε να καλέσουμε κάθε αρμόδιο φορέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο να συνεργαστεί και σε επίπεδο κρατών-μελών για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και την παροχή στήριξης στις εθνικές προσπάθειες. Η συνεργασία αυτή θα εναρμονίζεται με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη βία κατά των γυναικών, και τους στόχους που θέτει το Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2010-2015.

Όμως, η επιτυχία ενός τέτοιου προγράμματος στο επίπεδο της κοινωνίας απαιτεί κατ'αρχήν ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για το τι πραγματικά σημαίνει «έμφυλη βία». Ο έλεγχος του προβλήματος δεν είναι δυνατός χωρίς την επίγνωση από την πλευρά του πολίτη της παρέκκλισης από τον κανόνα.

Όταν το 2006 στην Ελλάδα αναγνωρίστηκε διά νόμου ο βιασμός εντός γάμου ως έγκλημα, είμαι βέβαιη ότι προκάλεσε έκπληξη, ίσως και δυσαρέσκεια σε κάποιους. Όμως, στάθηκε το πρώτο βήμα για να ξεκινήσει μια παιδευτική διαδικασία για την ελληνική κοινωνία, που πρέπει να συνεχιστεί.

Στο στόχο αυτό θα συμβάλλει η ανακήρυξη του 2015 ως Έτους Μηδενικής Ανοχής στη Βία κατά Γυναικών.

Στην προσπάθεια εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών, θα βρούμε αρωγά πλαίσια και θεσμικές πρωτοβουλίες, από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την κατάσταση των Γυναικών.

Η συμβολή της Έκθεσης του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πολύτιμη για να μπορέσουμε να διασφαλίσουμε τη συνεπή συνέχιση των πολιτικών μας για την πρόληψη και την εξάλειψη της βίας. Μας πρόσφερε ένα πολύτιμο εργαλείο που θα μας βοηθήσει να διαμορφώσουμε επίκαιρες και στοχευμένες πολιτικές και δράσεις απέναντι στη σύγχρονη μάστιγα της έμφυλης βίας.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να συνεχιστεί η συλλογή επίκαιρων, αξιόπιστων και συγκρίσιμων στοιχείων. Στοιχείων που θα μας βοηθούν να παρακολουθούμε την κατάσταση σχετικά με τα θύματα και τους θύτες, ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τη συχνότητα των περιστατικών, το ρυθμό αναφοράς των περιστατικών στις Αρχές, τον αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων, καθώς και τις ποινές προς τους παραβάτες. Είναι απαραίτητη μια εναρμονισμένη προσέγγιση εντός αλλά και μεταξύ

των κρατών μελών της ΕΕ, με τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβάνοντας φορείς όπως ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), αλλά και στατιστικές υπηρεσίες και τα παρατηρητήρια.

Κυρίες και κύριοι,

Η βία κατά των γυναικών συνιστά ένα σοβαρότατο κοινωνικό πρόβλημα. Αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη, τόσο την οικονομική, όσο και την κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική. Αποτελεί μελανό σημείο για την παιδεία μας και για τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Όταν ανεχόμαστε την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, αποδεχόμαστε μια κοινωνία με έλλειμμα δημοκρατίας. **Και αυτό μας αφορά όλους!**

Ας μην ξεχνάμε όμως ότι τελικά η επιτυχία θα κριθεί από το αν θα κατορθώσουμε να επιτύχουμε ευρείες κοινωνικές συμμαχίες.

Και πρώτα απ'όλα από τη σημαντικότερη: τη συμμαχία με το ανδρικό φύλο.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.